

הרעיון היהודי

לע"נ

שלמה ז"ל בן יהודה הי"ו
ישי ז"ל בן יהודה הי"ו
אחיה ז"ל בן שלום הי"ו
איתן יצחק ז"ל בן ברוך הי"ו
צופיה ז"ל בת מטילדה הי"ו

משיעורי הרב יהודה קרויזר שליט"א
בהוצאת ישיבת "הרעיון היהודי" רח' שמריה 11
ת.ד. 6918 ירושלים 5823540-02

מבנה הר הבית

א. הר הבית הוא ההר שעליו נבנה בית המקדש.^א

ב. שטחו של הר הבית חמש מאות אמה על חמש מאות אמה.^ב

ג. אין להוסיף על שטח זה של הר הבית.^ג

ד. הר הבית מוקף חומה.^ד

ה. עובי הכתלים של החומה אינו כלול בשטח הר הבית.^ה

ו. הר הבית חלול תחתיו מפני הטומאה. בחלל בנויים שתי קומות של קשתות כשרגלי הקשתות שבמפלס השני עומדות על גובהן של הקשתות שבמפלס הראשון.^ו

ז. הר הבית מקורה בתקרה.^ז

^א ערוך ערך הר, כתב הרא"ש במידות פ"ב מ"א שהר הבית נקרא על שם הכתוב "נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים" ישעיהו ב, וכן כתוב "והר הבית לבמות יער" ירמיהו כו יח, מיכה ג יב. כתב הרמב"ם בה"ב פ"ה ה"א שהר הבית הוא הר המוריה, כמו שכתוב "ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה" דה"ב ג א. על המוריה נאמר "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" בראשית כב יד, ופירש רש"י שם "שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקב"ה לעמו".

^ב מידות פ"ב מ"א, רמב"ם בה"ב פ"ה ה"א, הרא"ש למידות פ"ב מ"א כתב שיש רמז לשטחו של הר הבית מהתורה, שנאמר באהל מועד "אורך החצר מאה באמה, ורוחב חמשים בחמשים" שמות כז יח, ומדוע נאמר בחמשים, אלא בא ללמד שחצר המשכן הוא אחד חלקי חמשים של הר הבית. בקרית ספר לבית הבחירה פ"ה ה"א כתב שלמדו על מידותיו של הר הבית מהנאמר ביחזקאל מב כ "לארבע רוחות מדדו חומה לו סביב סביב, אורך חמש מאות ורוחב חמש מאות להבדיל בין הקדש לחול", עין רש"י שם שחמש מאות קנים הם לא של אמות אלא של שש אמות.

^ג רש"י לסנהדרין ב: אולי, אור שמח בה"ב פ"ו ה"י מדיק לשון הרמב"ם שם, מקדש דוד ח"ב סימן כז, כתב הרש"ש שם שדין זה נלמד מהנרמז במידות המשכן "רוחב חמשים בחמשים", עין לעיל אות ב בדברי הרא"ש, האור שמח כתב שדין זה נלמד מהנאמר בפסוק "בהר ה' יראה" שאין רשות להוסיף על ההר.

^ד רמב"ם בה"ב פ"ה ה"א, ערוך ערך הר, מאירי יומא טז, בקרית ספר לבה"ב פ"ה ה"א הביא ראיה מהנאמר ביחזקאל מב כ שהר הבית מוקף בחומה.

^ה תפארת ישראל למידות פ"ב מ"א.

^ו פרה פ"ג מ"ג, רמב"ם פרה אדומה פ"ב ה"ז, רמב"ם בה"ב פ"ה ה"א, עיין בכסף משנה שם שמקורו של הרמב"ם מהמשנה בפרה פ"ג מ"ו, עיין במשנה למלך בה"ב פ"א ה"יג שתחת המזבח לא היה חלל ולא היו כיפין.

^ז ירושלמי תענית פ"ג ה"ט, רמב"ם בה"ב פ"ה ה"א.

שערי הר הבית

א. חמשה שערים להר הבית, שנים בדרום, אחד במערב, אחד בצפון ואחד במזרח.^א

ב. שני השערים שבדרום משמשים לכניסה ויציאה.^ב

ג. השער שבמערב משמש לכניסה ויציאה.^ג

ד. השער שבצפון לא משמש כשער כניסה או יציאה, כהן שנטמא יוצא בשער זה.^ד
ה. משער המזרח נכנסים לחיל שלפני עזרת נשים, וממנו יוצאים כל העוסקים בשרפת הפרה האדומה.^ה

ו. רוחב כל שער עשר אמות, גבהו עשרים אמה, ולכל שער יש דלת.^ו

א מידות פ"א מ"ג, רמב"ם בה"ב פ"ה ה"ב, עיין במשנה למלך פ"ז ה"ג שהסתפק האם שערי הר הבית נתקדשו בקדושת הר הבית. ב שני השערים שבדרום היו משמשים לכניסה ויציאה ונקראו שערי חולדה, הרא"ש במידות שם כתב שני טעמים לשם זה, לפי שהיו בעיקר הר הבית, כחולדה הגרה בעיקרי הבתים. טעם שני כתבו: הרא"ש, תויו"ט ותפא"י שם, לפי שחולדה הנביאה שהיתה במקדש ראשון היתה יושבת בין שני השערים הללו, וכתב שם הרא"ש שלפי שרוב הבניינים והתשמישים היו מהדרום, ומשם היו רוב הכניסות והיציאות לכן הוצרכו לשני שערים בדרום.

ג השער שבמערב משמש לכניסה ויציאה ונקרא שער קיפונוס, מידות פ"א מ"ג, פירש הרא"ש שם שקפי הוא ראש בלשון יון, ולפי שהשכינה במערב היה השער הזה ראש לכל השערים. השלטי גבורים פ"ג, הביאו התויו"ט והתפא"י שם, פירש שענינו בלשון יון עבודת הגן, ואפשר שהיה שם גן של ורדים מחוץ להר הבית. הראב"ד לתמיד פ"א פירש שקיפונוס הוא נוטריקון שמקיף כלפי מקום הנס, הינו אחורי בית הכפורת ששם עיקר מקום הנס שהשכינה שורה על גבי הכפורת, התפא"י שם בשם י"א פירש שנקרא כך על שם האיש שהתנדב לבנותו.

ד השער שבצפון לא היה משמש כלום, מידות פ"א מ"ג, פירש המאירי למידות שם שעשו את השער הזה רק לתפארת הבנין. לדעת רבי אליעזר בן יעקב, במידות פ"א מ"ט, כהן שאירע לו קרי יוצא והולך לו במסיבה ההולכת תחת החיל ויוצא בשער הצפון. לכל השערים היה משקוף עליון חוץ מהשער הזה שהיו שם שתי אבנים מוטות זו על גב זו, מידות פ"ב מ"ג. השער הזה נקרא טדי, מידות פ"א מ"ג, טדי פירושו גבוה, על שם שתי האבנים המוטות, שהיה הגובה באמצע, או שהוא מלשון השתחויה, שהאבנים נראות כמשתחוות זו לזו, כך פירש הרא"ש שם. בפסקי התוס' למידות סימן ד כתבו שטדי הוא מלשון הצנע, וכתב שם התויו"ט לפירוש זה לפי שלא היה משמש כלום, ואף בעל קרי שהיה יוצא בו היה יוצא בהצנע שלא ירגישו בו. הסבר נוסף כתבו בפסקי התוס' שהוא מלשון פיוט, ופירש שם התויו"ט שלפיטנים היתה שם לשכה שבה מלמדים ללויים את נגוני המזמורים. התויו"ט שם הביא בשם ראב"ה שצריך לגרוס טרי, ששתי האבנים היו מוצבות בדמות משולש, ובלשון יון נקרא משולש טרי, תפא"י שם.

ה השער המזרח עליו שושן הבירה צורה, מידות פ"א מ"ג. פירש רש"י במנחות צח. ששושן הבירה היתה מצוירת בחדר שעליו. בטעם הדבר נחלקו רב חסדא ורב יצחק במנחות צה. יש סוברים כדי שידעו מהיכן באו, פירש רע"ב במידות שם שכן ציוו מלכי פרס, רש"י שם פירש כדי שיתנו הודאה למלכות שהוציאתם משם. ר"ח בפסחים פו. פירש שהציוו של שושן היה כדי לומר בעוונותיכם גליתם לשם ועתה עליתם משם, וכל זמן שרואים אותה הצורה זוכרים הגלות, ויש הסוברים כדי שתהא אמת המלכות עליהם ולא ימרדו בהם, מנחות צח. פרש"י שם. שער המזרח היה מכוון כנגד שער עזרת נשים וכנגד שער העזרה ופתח ההיכל, יומא טז. רש"י ד"ה ומתכוין, משער זה נכנסים לחיל שלפני עזרת נשים, בשער זה הכהן הגדול השורף את הפרה וכל המסיעים לו יוצאים להר המשחה, מידות פ"א מ"ג.
ו מידות פ"ב מ"ג, רמב"ם בה"ב פ"ה ה"ב.

לשאלות ובירורים נוספים בנושא הר הבית ניתן לכתוב או להתקשר

לרב יהודה קרויזר שליט"א, ראש ישיבת "הרעיון היהודי".

המעוניינים להפיץ גיליון זה או לקבלו באופן קבוע.

נא לפנות לטל': 02-5823540